

wszystkimi, takiej możliwości się po prostu nie przewiduje. Można powiedzieć, że jest to chowanie głowy w piasek, a piasku będzie coraz więcej (...)"

I KONGRES REZERWATÓW BIOSFERY

„Na przełomie września i października ub. roku w Mińsku (Białoruś) odbył się przygotowywany od lat pierwszy światowy Kongres Rezerwatów Biosfery.

Pomysł zrodził się w 1971, kiedy to powstał projekt wspólnych badań ekologicznych w ramach programu UNESCO „Człowiek i Biosfera”. Kluczowa część tego programu to utworzenie światowej sieci rezerwatów biosfery, w której miały być chronione najbardziej cenne obszary przyrodnicze świata, dla dobra nauki, edukacji i gospodarki.

Kongres zgromadził przedstawicieli ponad 60 krajów świata. Udział w nim wzięły zarówno delegaci wielkich mocarstw, krajów rozwiniętych gospodarczo, jak i państw średnich czy zupełnie małych. Szczególnie licznie reprezentowane były kraje rozwijające się zarówno z Azji, Afryki, jak i Ameryki Południowej i Środkowej.

Organizatorzy i uczestnicy Kongresu postawili sobie za cel nakreślenie programu dalszego rozwoju ochrony biosfery, a szczególnie przez tworzenie rezerwatów biosfery. Rezerваты te służyłyby do badań naukowych, edukacji, aktywizacji gospodarki rolnej, przemysłu i osadnictwa, a w szczególności do stworzenia naukowych podstaw harmonijnego rozwoju gospodarki.

Ogółem na Kongresie wygłoszono (w 3 sekcjach: A, B, C) około 100 referatów, które dotyczyły trzech zasadniczych problemów:

- globalna sieć rezerwatów biosfery, statut, cele i przewidywany rozwój,
- badania naukowe i monitoring w rezerwach biosfery,
- socjalne, kulturowe i ekonomiczne funkcje rezerwatów biosfery.

W sekcji A omówiono takie problemy, jak: biogeograficzne położenie rezerwatów biosfery oraz kryteria ich klasyfikacji. Referenci zapoznali uczestników Kongresu z systemami rezerwatów na obszarze Południowej Ameryki, Azji, Afryki, Europy i Australii. Dyskutowano o ochronie rezerwatów biosfery w strefach przybrzeżnych, na lądzie, na wyspach. Przedstawiono problemy zarządzania rezerwatami oraz ich status prawny. Nawiązywano przy tym do doświadczeń indyjskich.

W sekcji B zajęto się głównie problemami badawczymi i monitoringiem w rezerwach biosfery. Poruszono sprawę wykorzystania wiedzy biologicznej do zarządzania rezerwatami biosfery. Mówiono o zasobach genetycznych roślin i zwierząt, zagrożeniu gatunków oraz problemie ochrony żubra, słonia, o kryteriach wyodrębniania rzadkich gatunków oraz o gatunkach zagrożonych, jak i ich introdukowaniu do rezerwatów biosfery.

Wskazywano też na potrzebę programów badawczych dla krajowych rezerwatów biosfery, przedstawiono chiński program badawczy na obszarach naturalnych, modelowanie dynamiki i warunków ekosystemu w warunkach rezerwatowych. Porównywano badania prowadzone w rezerwach biosfery tropikalnych lasów Indonezji z analogicznymi w Środkowej Ameryce. Podkreślano potrzebę kontynuacji badań w kolebce nowoczesnej biologii, na wyspach Galapagos. Zapoznano również zainteresowanych z badaniami przeprowadzonymi na obszarach Bagien Biebrzańskich.

Sekcja C koncentrowała się na zagadnieniach socjalnych, kulturowych oraz na funkcjach ekonomicznych rezerwatów biosfery. W referatach tam wygłoszonych

dominowały zagadnienia związane ze światową strategią ochrony oraz planowaniem regionalnym dla potrzeb społeczno-ekonomicznego rozwoju (...).

Ważnym zagadnieniem podjętym podczas obrad Kongresu w sekcji C była edukacja w rezerwach biosfery. Wygłoszone tu referaty podejmowały następujące zagadnienia:

- rola rezerwatów w ekologicznej edukacji w ZSRR,
- edukacja ekologiczna w Bawarskim Parku Narodowym,
- kształcenie menadżerów nauki,
- ustalenie prawidłowej więzi pomiędzy nauczycielami, badaczami i menadżerami,
- międzynarodowe doświadczenia edukacji ekologicznej (...).

Na zakończenie Kongresu podjęto uchwałę będącą planem działania w zakresie rezerwatów biosfery. Projekt tego planu przedstawił w imieniu prezydium Kongresu dr F. di Castri. Ogółem wygłoszono 9 celów:

1. Ustanowienie światowej sieci rezerwatów biosfery w celu globalnej ochrony ekosystemów. Zadania do wykonania to m.in.: opracować kryteria selekcji rezerwatów biosfery, określić, w jakim stopniu rezerваты biosfery zabezpieczają „in situ” genetyczne zasoby.

2. Udoskonalenie metod zarządzania rezerwatami biosfery, tak aby były one przydatne w szerszym zakresie do zwiększonych zadań zwłaszcza w zakresie ochrony, badań naukowych, monitoringu, edukacji, ćwiczeń. Należy przygotować zasady prawne umożliwiające powoływanie i zarządzanie rezerwatami biosfery oraz założenia do planów rezerwatów biosfery.

3. Popieranie ochrony kluczowych gatunków i ekosystemów w rezerwach biosfery. Zadania do wykonania to m.in.: zaplanować i przeprowadzić doświadczenia w specjalnie do tego celu wybranych rezerwach.

4. Popieranie koordynacji badań projektowych i wykonywanych w zakresie ochrony przyrody i ekologii w rezerwach biosfery. Zadania w tym punkcie sprostano do badań struktury i funkcjonowania ekosystemów w celu stworzenia prognoz i modeli do dalszego rozwoju ekologii. Szczególnie widzi się konieczność ujednoczenia metod badań i ich porównywalności oraz rozszerzenia badań nad rolą gatunków w zachowaniu biologicznej ciągłości ekosystemów.

5. Rozwój monitoringu w rezerwach biosfery. Zadania w tym zakresie to m.in.: określić abiotyczne i biotyczne parametry ogólnego naukowego znaczenia, które w łatwy sposób i krótkim czasie pozwolą ustalić np. koncentrację CO₂, SO₂, pH opadów, pierwotną produktywność, opracować metody porównywania wybranych parametrów, opracować eksperymentalne projekty monitoringu dla efektywności różnych działań w zarządzaniu rezerwatami biosfery.

6. Zwiększenie roli rezerwatów biosfery w regionalnym rozwoju i planowaniu. Zadania zmierzają m.in. do: udzielenia pomocy w badaniach, wykorzystania rezerwatów biosfery w celu rozwoju metod służących rehabilitacji zdegradowanych ekosystemów oraz opracowanie zasad analizy ekonomicznych i socjalnych korzyści płynących z rezerwatów biosfery.

7. Popieranie lokalnego uczestnictwa w utrzymywaniu rezerwatów biosfery. Niektóre zadania to: określić miary wielkości dochodów, które mogą być uzyskiwane przez lokalną gospodarkę, np: przemysł; utrzymać lokalnie tradycyjną ochronę przyrody z należnym naciskiem na rozwój miejscowej kultury.

8. Edukacja środowiska i szkolenie. W tym celu należy m.in. ustalić pilotowe projekty edukacji środowiskowej w rezerwach biosfery; wyszkolić menadżerów zajmujących się rezerwatami biosfery i innych specjalistów.

9. Popularyzowanie koncepcji rezerwatów biosfery przez odpowiednią informację i demonstrację (...).

W Kongresie brała udział również polska delegacja na czele z prof. dr W. Michajłowem. Przedstawiciele naszej nauki omówili problemy ochrony żubra (prof. dr Z. Pucek), wyniki badań nad Dolną Biebrzą (doc. dr A. Pałczyński) oraz w Babiogórskim Parku Narodowym — Rezerwacie Biosfery (prof. dr K. Borusiewicz)". („Aura”, nr 6 1984).

FAŁSZYWA INTEGRACJA LEŚNICTWA I PRZEMYSŁU DRZEWNEGO

W „Gromadzie — Rolniku Polskim” (nrze z 27 05 1984) red. W. Tomkiewicz przedstawia w artykule pt. „Wyścig do kresu możliwości” zasady współzależności i wzajemnego funkcjonowania leśnictwa i przemysłu drzewnego. Tytuł artykułu sugeruje, że o współpracy i integracji tych dziedzin gospodarki narodowej trudno mówić, mimo że „U podstaw koncepcji połączenia w jeden resort gospodarki leśnej i przemysłu drzewnego leżała zdrowa tendencja dostosowania przemysłu do możliwości produkcyjnych lasu. Stało się na odwrót. Rozmiar i rodzaj cięć w drzewostanach dostosowano do wymogów przemysłu, przemysłu niedoinwestowanego, technologicznie przestarzałego. Nie ma się więc co dziwić, że może on wykorzystać tylko surowiec najwyższej jakości. W efekcie — leśnicy, wbrew prawom hodowlanym, zajmowali się przede wszystkim zagwarantowaniem przemysłowi odpowiedniego surowca. Odbywało się to kosztem prac hodowlanych. Las karłowaciał.

Aby zadowolnić przemysł, trzeba było zmniejszyć wiek rębności drzewostanów, wybierać z pozyskanych drzew wyrzynki sortymentów, resztę odrzucając. Tak zamyka się błędne koło wzajemnego podporządkowania, w którym przegrywa las...

Gdzie leży więc błąd? Wydaje się, że odegrały tu rolę wzajemnie uzupełniające się czynniki: zła lokalizacja, gigantomania zakładów i bezwład uniemożliwiający wykorzystanie znanych, nowoczesnych technologii przeróbki drewna.

Chorobliwa gigantomania lat minionych doprowadziła do wybudowania kilku ogromnych zakładów, dla których surowiec trzeba sprowadzać z odległych rejonów kraju (...). Często zdarza się, że transport nawala, chociażby ze względu na aurę, wówczas tnie się bez opamiętania okoliczne lasy, by tylko zagwarantować ciągłość produkcji.

Z tą sprawą wiąże się następny błąd. Zakłady nie mają możliwości składowania zapasów drewna. Wymuszają więc na leśnikach pracę „na styk”. Ze względów biologicznych cięcie o każdej porze roku jest niemożliwe, dlatego ścięte drewno przechowuje się w... lesie. Obniża to i tak niski stan sanitarny naszych drzewostanów i oczywiście powoduje straty w przygotowanym już surowcu dla przemysłu.

Likwidowano przez wiele lat niewielkie tartaki i oddziały produkcji płyt wiórowych, mogące z powodzeniem wykorzystywać gorsze jakościowo drewno. Dziś ta polityka drogo nas kosztuje. Marnuje się nie tylko zrębki i odpady drewna w poszczególnych tartakach, ale wartościowy surowiec — tarcicę. Nie ma czym jej dostarczyć, do oddalonego czasami o 300 km zakładu.

Z tych samych względów rokrocznie marnuje się tysiące metrów sześciennych odpadów drzewnych z zapalczarni czy zakładów produkujących okleinę. W Pionkach góry hałd zapleśniałych już zrębków czekają na wywiezienie do fabryk płyt (...).